

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:

אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי גר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

ה"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858, ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8581440 * פקס: 08-8503835

שנת תשס"ח

פרשת בהר

א. מדרש אריאל. [כג] והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי הארץ. — מי שיש לו חלק בארץ ישראל יש לו חלק לעולם הבא. ורצה הקב"ה לזכות את ישראל ונתן לכל אדם מישראל נחלה בארץ ישראל וקשר אותו אליה בעבותות הנחלה. והקשר דלתתא מציין את הקשר הרוחני שלנו אל העולם העליון. וחלילה להפריד ולנתק אדם מישראל מן ההתנחלות על ידי מכירה לצמיתות.

[שם] והארץ לא תמכר לצמיתות. לא כדרך המבוהלים וחסרי האמונה החוששים, שהנה קרה והשרה לא נתן את יכולו שנה אחת, והרי הם נמצאים בדוחק הפרנסה, הם קופצים ומוכרים את השרה, פן לא תהיה תקווה עוד מן השרה הזו.

אלו

1. מה הפעיה האטרידה את פרשנו כסוקנו?
2. איך ולמה אצא פרשנו קשר בין הארץ והצולמות הצליונים?
3. מהי נחלה ומהי התנחלות?
4. למה "צמיתות" נוסדת אמנה?
5. מה כל זה בא לחנכו?

* * *

ב. אור החיים.

פרק כה' פסוקים כו', כז', כח', כט':

(כו) ואמרו ואיש כי לא יהיה לו גאל. על דרך אומנם ז"ל (סנהדרין צ"ג) אין איש אלא הקדוש ברוך הוא דכתיב (שמות ט"ו ג') ה' איש מלחמה, בשלא יהיה לו גואל כי אין איש שם על לב אין מנהל ואין מחזיק ביד אמה ישראלית להשיבה אל אביה, אל תאמר כי ח"ו אבדה תקנה, אלא והשיגה ידו ומצא כדי גאלתו, אמרו ז"ל (סנהדרין צ"ח) פי היסורין והגלות הם תקון האמה להכשירה, והוא מה שרמזו והשיגה ידו על דרך אומרו (דברים ב' ט"ו) יד ה' היתה בם שהיא מדת הגבורה החובטת באמה בגלות המר, ובאמצעות זה נשיג למצא כדי גאלת הבית.

(כז) ואמרו וחשב וגו'. הנה לצד שהמכר הוא בעונותינו ואמרו (לשענה נ') הן בעונותיכם נמכרתם והעון הוא חוב על האדם, בשעת קריעת השטר צריך לעשות חשבון החוב שעליו ולפרע הושאר, והוא אמרו וחשב את שגיי ממכרו השנים שושאר הבית מכור ויתנפה לפי שעור השנים מעונות ישראל, והעדר ישיב על דרך אומנם ז"ל (יזא פ"ו:) במשפט התשובה ותקונתה תשובת המשקל אם אדם נהנה מהעון יסגף עצמו בשעור מה שנהנה מהחטא וכזה יפרע חובו, וכמו כן יצוה אדון העולם כשיתקרב זמן הגאולה, והוא מאמנם ז"ל (סנהדרין צ"ח) שיהיו חבלי משיח, וכזה נשכח לאחזתו פרוש חזר אל הקדוש ברוך הוא, גם על ישראל על דרך אומרו (דברים ל' ג') ושב ה' את שביתך ואמרו ז"ל (מגלה כ"ט.) ישיב לא נאמר אלא ושב וגו'.

בהר

אלהים זה בית המקדש, עיר חומה זו ירושלים.
הכתוב (תהלים קכ"ה) ירושלים הרים סביב לה,
אמר הטעם הוא והיתה גאלתו שבאמצעות זה
אדרבה נגאל, על הרף אומרם ז"ל (מדרש תהלים
ע"ט) בפסוק מזמור לאסף וגו' שהשליח ה'
חמתו על עצים ואבנים שזולת זה לא היה
נשאר מן ישראל שריד ופליט ואם אין ישראל
אין בית המקדש ולא ירושלים, לזה והיתה
גאלתו של עם וגאלת הבית פי שש תקנה ושבנו
בנים לגבולם:

כח) ואמרו ואם לא מצאה ידו די השיב.
פרוש אם יראה האדון כי אין כח
בעם לסבל חבלים עוד ורבו חובותיהם למעלה
ראש ואפס בהם כח הסבל, והיה ממכרו עד
שנת היבל שהוא זמן המגבל לגאלה בעתה, ואז
יצא ביבל ושב לאחזתו כי קץ הגלות ישנו
אפלו יהיו ישראל רשעים גמורים ח"ו:
כט) ואיש כי ימכר. אחר שאמר ענין מכר
הבית חזר הכתוב לתת טעם לדבר
איך יהיה הדבר הזה שימכר ה' אחזתו בית
הבחירה, והוא אמרו ואיש זה הקדוש ברוך
הוא, כי ימכר בית מושב פרוש בית שבו מושב

אלות

1. מה אמר את פרשנו לכוזיא כסוקים אלה מפשטם באליאוריה על הגלות והאולה?
2. איך הוא מכניס כל זאת לפסוקים?
3. מה "מידת הכבירה החופטת באומה בגלות"...
4. סיבת הגלות היא צוונותינו, איך ומתי נאלץ בכל מקרה?
5. בית הבחירה היא אחזתו של הקב"ה - מה הרציון בכך?
6. "השליח ה' חמתו על עצים ואבנים" זה טוב או רע בסופו של דבר?

* * *

ג. רמב"ן.
פרק כה' פסוק כט':
(כט) ואיש כי ימכר בית מושב עיר חומה, בעבור שממכר ביתי ה' אדם קשה בעיניו
מאד ויבוש ממנו בעת שימכרנו, רצתה התורה שיגאלנו בתוך השנה הראשונה, ובעבור כי
האדם לשדה נעבד - ימכנו יצא לחם למחיתו, רצה שיצא השדה בייבול, אבל הבית * לאחר
היאוש ששנה דירתו ועבד שנה בבית אחר לא יזיק לו, כי לא תפסע בחיתו אם יחלט,
ובתי החצרים עשויים לשמירת הסדית ירחייתם מושב לעובדי האדמה, ועל כן דינם
כשדה הארץ:

אלות

1. קרא הפסוק ואת כירושנו וקבצ מה בדיוק הדין בקשר לבית, עדה, ומתי חזרית?
2. איך פרשנו מנחם זאת כסיכוליות ומצויות?

* * *

ד. המהר"ל מפראג עם פירוש הרב ז. זלצר.

פרק כה' פסוק לה': "וכי ימוך אהיך ומטה ידו"

ייתרא כ"ה ל"ה

כשהמצב הכלכלי קשה

לפעמים העוני שנגזר על האדם הוא, בעצם, לטובתו - כדי להכניע את ליבו
לעבודת ה'.
זה לשון המהר"ל:

כל אשר אינו ירא-אינו נכנע, ולכך מביא השם יתברך עליו
עוני להכניע אותו.
(נתיבות עולם ב' ע' כ"ט)

הקב"ה אינו רוצה ברעת האדם. הוא רוצה רק בטיב, לכן הוא מביא רע על עושי רע
כדי להחזירם למוטב. וכך ממשיך המהר"ל וכותב:

הוא יתברך טוב, אינו רוצה ברע, כי כל טוב שונא את הרע,
ומפני שהוא שונא הרע מביא הרע על עושי רע. ולכך יש לו
לברך הש"י אף על הרע. כי גם הרע הוא מצד הטוב.
(נתיבות עולם ב' ע' מ"א)

לפעמים העוני על קשיות עורף ניתן בעולם הזה ולפעמים בעולם הבא אך בכל
מקרה של עוני או של שאר יסורים הבאים על האדם מוטלת עליו החובה לפשפש
במעשיו שמא ואולי החטא הוא שגרם ליסורים גם בעולם הזה.

בהר

1. מה מטריד את פרשנו כאן?
2. איך יתכן שצוני או יסורים הם לטובת האדם?
3. מה צלינו ללמוד מכאן?

* * *

ה. תורת משה - אלשיך .

פרק יט' פסוק יז': לא תרדה בו בפרך ויראת מאלהיך (כה מג).
הנה על פסוק (שמות א יג) ויעבדו מצרים
את בני ישראל בפרך, פירשו ז"ל (סוטה יא ב)
כפה רך בלשון רכה שהיה להנצל מהעונשים.
ועל דרך זה יאמר פה, הלא הזהרתיך לבלתי
עבוד בו עבודת עבד, לא תרדה בו רדוי שהוא
רודה על עבדו שהוא עבודת עבד, ויהיה בפה
רך שתחלה פניו עד יתרצה ותאמר מרצונו הוא
עושה. כי הלא ויראת מאלהיך, כי אתה עושה
הכנות לשיעשה מה שאין לבו חפץ. כי הוא
יתברך יודע כי לא מלבו הוא עושה לולא חלית
פניו וכוש ממך.

שאלות:

1. פרשנו מבין שאותה מילה - פרך - יש לפרש גם כאן ואם בספר שמות, למה הוא נתלה בפירוש שלא כפשוטו?
2. איך הוא מסביר את הדרכ לשכנוע האופן פסיכולוגי שנה עם כן אסור?
3. מה אם כן מסקנתו על האופן שהאדון חייב להתנהג?

* * *

ו. רבינו בחיי.

פרק כה' פסוק נד':
(נד) ואם לא יגאל באדם, דרשו רז"ל בפרק קמא דקידושין י"ז א' דמי... י"י גאילת
קרובים, או חשיגה ודו"ל, י"י גאילת עצמי ונגאל י"י י"י גאילת אחרים ויכח אחר: ואם
לא יגאל יוצא ביטול חיובל על כרחי של גוי יתחרו בגוי יתחרת ירך הפתים מדבר
יכדאיתא חתם בגמרא¹: בגוי שאינו תחת ירך מה אפשר לעשות לו, וישם דרשינן: מה
גאילת עצמו לשחרור אף גאילת קרוביו לשחרור, ומה גאילת עצמו לשחרור אף גאילת
אחרים לשחרור, וכן העלו בסוף ואמרו²: מקרא נדרש: בין מלפניו בין מאחוריו והכה
לשחרור.

שאלות:

1. מה הקושי בפסוק שפרשנו מנסה להשיב עליו?
2. קרובים, עצמו, אחרים האם יש קדימות בכל אלה?
3. ביוסף הוא יוצא בצל כורחו בתנאי שהאוי תחת ידק, למה זה נחוצ?

* * *